

## **1. Temat: Za chlebem — Polacy na emigracji<sup>1</sup>**

### **Cele kształcenia — wymagania ogólne**

Uczeń:

- Dostrzega związki między teraźniejszością a przeszłością,
- Oblicza upływ czasu między wydarzeniami historycznymi i umieszcza je na linii chronologicznej,
- Posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego: wiek, rok,
- Odpowiada na proste pytania do tekstu źródłowego,
- Pozyskuje informacje z różnych źródeł,
- Stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych,
- Ma nawyk dociekania w kontekście społecznym — zadaje pytania: „dlaczego jest tak, jak jest?” czy mogło być inaczej?” oraz próbuje odpowiedzieć na postawione pytania,
- Współpracuje z innymi — planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.

### **Cele kształcenia — wymagania szczegółowe**

Uczeń:

- Rozróżnia emigrację zarobkową i polityczną,
- Rozumie i wyjaśnia pojęcia: eksplozja demograficzna, niewola narodowa, bieda galicyjska, nostalgia,
- Rozumie znaczenie kultywowania tradycji,
- Wymienia i wskazuje na mapie regiony Polski, z których wyemigrowało najwięcej ludności oraz państwa, które przyjęły najwięcej polskich emigrantów,
- Wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu każdego człowieka,
- Podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania.

### **Metody**

- Rozmowa nauczająca,
- Praca z tekstem źródłowym,
- Praca z mapą,
- Praca w grupie.

### **Środki dydaktyczne**

- Listy (folder: III\_EMIGRACJA),
- Kserokopie źródeł (paszport oraz fotografie przedstawiające chałupę krytą strzechą, zagrodę wiejską z żurawiem, postacie,
- Europa w latach 1815–1871 (mapa ścienna),
- Małe kserokopie mapy politycznej świata,

---

<sup>1</sup> Lekcja przeznaczona jest dla klasy VI szkoły podstawowej.

- Płyta z nagraniem popularnej pieśni ludowej *Góralu, czy Ci nie żal (Za chlebem)*, słowa M. Białucki, muzyka M. Świerzyński,
- Karta pracy z zadaniami,
- Metaplan „Dlaczego Polacy emigrowali pod koniec XIX w.?”,
- Tabelka przedstawiająca kierunki emigracji.

## Przebieg lekcji

### 1. Wprowadzenie

- Nauczyciel sprawdza listę obecności.
- Nauczyciel zapisuje na tablicy temat i zapoznaje uczniów z celem lekcji.
- Nauczyciel nawiązuje do poprzedniej lekcji poświęconej warunkom życia po obu stronach „żelaznej kurtyny”.
- Uczniowie słuchają pieśni *Góralu, czy Ci nie żal*.

### 2. Rozwinięcie

- Nauczyciel rozmawiając z uczniami, zadaje pytania:
  1. Jak rozumiecie słowa: „góralu czy Ci nie żal odchodzić ze stron ojczyстых? [...] Góral na góry spoziera [...] dla chleba, panie, dla chleba! [...]”? (swobodne wypowiedzi uczniów).
  2. Co oznacza słowo emigracja? (uczniowie wyjaśniają, w miarę potrzeby z pomocą nauczyciela).
- Nauczyciel nawiązując do wiedzy nabytej przez uczniów w klasie V, przypomina najważniejsze przyczyny emigracji (zapisuje na tablicy datę ostatniego rozbioru Polski (1795) oraz pojęcie niewola narodowa; daty zrywów niepodległościowych — powstania listopadowego (1830), powstania styczniowego (1863) oraz pojęcie emigracja polityczna.
- Nauczyciel przypomina warunki życia Polaków w trzech zaborach i wyjaśnia pojęcia: bieda galicyjska, eksplozja demograficzna, przeludnienie wsi, nostalgia (uczniowie otrzymują karteczki z definicjami tych pojęć do wklejenia do zeszytów).
- Nauczyciel dzieli klasę na czteroosobowe zespoły, które wybierają swoich liderów, następnie rozdaje im kserokopie materiałów źródłowych (listy, fotografie, tabelkę z kierunkami emigracji, mapki), karty pracy oraz kartki z zadaniami i poleca liderom rozdzielić zadania między członków grupy.
- Uczniowie wykonują przydzielone zadania (pod kierunkiem nauczyciela).
- Liderzy poszczególnych grup przedstawiają wyniki pracy swoich zespołów, po czym następuje krótkie porównanie prezentacji.

### 3. Podsumowanie

- Uczniowie otrzymują planszę metaplanu. Podobny, ale większy schemat nauczyciel wiesza na tablicy, a następnie wypełnia go wspólnie z uczniami, kierując ich tokiem myślenia.
- Uczniowie zapisują w zeszytach wnioski:
  - Emigracja Polaków za granicę pod koniec XIX w. miała charakter zarobkowy.
  - Wyemigrowało wówczas ok. 3,5 mln. ludzi.
  - Główne kierunki emigracji to: USA, Kanada, Niemcy, Brazylia.
  - Emigrowano głównie ze wsi z powodu biedy.
  - Polacy wspierali się wzajemnie w trakcie podróży oraz na emigracji.
  - Polacy na emigracji kultywowali tradycje narodowe.

### **Praca domowa**

Nauczyciel prosi uczniów, aby na podstawie wiadomości z lekcji poprzedniej oraz bieżącej napisali, jakie były różnice pomiędzy emigracją Polaków pod koniec XIX w. a wyjazdami z Polski w latach 80. XX w.

### **Załączniki**

1. Schemat metaplanu

**DLACZEGO POLACY EMIGROWALI POD KONIEC XIX W.?**

<b>Jak było?</b>	<b>Jak być powinno?</b>
<b>Dlaczego nie było tak, jak być powinno?</b>	
<b>Wnioski</b>	

## 2. Karta pracy

1. Na podstawie mapek i tabeli proszę napisać, z jakich części ziem polskich emigrowano oraz do których krajów?

Ziemie polskie:	Państwa:
-----------------	----------

2. Po przeczytaniu listów i obejrzeniu fotografii proszę odpowiedzieć na następujące pytania:

- Jak żyli Polacy na ziemiach polskich (w środowiskach wiejskich)?
- Co świadczy o biedzie?
- W jaki sposób Polacy kultywowali tradycje narodowe?
- Jak żyli Polacy na emigracji?
- Jak Polacy wspierali się?

3. Proszę podać trzy cytaty z dowolnych listów świadczące o nostalgii ich autorów za krajem i rodziną.

## 3. Zadania dla grup

1. Proszę wybrać lidera.
2. Lider rozdziela między członków grupy następujące zadania:
  - Każda osoba otrzymuje dowolny list do przeczytania.
  - Dwie osoby analizują mapę, a pozostałe tabelkę.
  - Wszyscy oglądają wydruki fotografii.
  - Kartę pracy wypełnia lider, a pozostali współpracują z nim.